

SIMON
ROZENDAAL

Foei, edelherten en wilde zwijnen piesen stikstof!

Het Nederlandse stikstofbeleid is raar. Zo is de norm bij ons strenger dan in alle andere landen. Een melkveehouder mag in Nederland jaarlijks maar 70 milligram stikstof per hectare uitstoten, in Duitsland 4.000 maal en Denemarken 10.000 maal zoveel.

Het beleid behelst dat de uitstoot van stikstof (zowel in de vorm van ammoniak als stikstofoxiden) in de buurt van natuurgebieden met 70 tot 80 procent omlaag moet. Maar die uitstoot is al sterk gedaald. In *Stikstof. De sluipende effecten op natuur en gezondheid* (2021) van de Stichting Biowetenschappen en Maatschappij staat dat de emissie van stikstof door landbouw, verkeer en industrie in Nederland sinds 1990 met 60 procent is afgenomen. Eurostat (het Europese CBS) meldt zelfs 66 procent (tweederde) afname sinds 1990.

Het is raar dat vooral voorstanders van een streng stikstofbeleid aan het woord komen in kranten en op televisie, zoals de hoogleraren Jan Willem Erisman en Wim de Vries. Ook het bovengenoemde boekje – dat het strenge beleid uitlegt en verdedigt – is door Erisman en De Vries volgeschreven.

Toch zijn er ook heel wat deskundigen van naam die een heel andere positie innemen. Zij komen niet vaak aan het woord. Dat is raar. Bijvoorbeeld hoogleraar ecologie Han Lindeboom (die promoveerde op de stikstofuitstoot van pinguïns en jarenlang een bondgenoot was van de milieubeweging tegen de visserij) en chemicus Jaap Hanekamp, met hun aanhoudende kritiek op het rekenmodel Aeries van het RIVM.

Ben Lugtenberg, emeritus hoogleraar microbiologie aan de Universiteit Leiden, attendeerde me op iets wat ook raar is: de wilde dieren in de Nederlandse natuur piesen en poepen te veel stikstof uit. Lugtenberg redeneert dat als de overtollige mest van onze landbouwhuisdieren aan de wortel ligt van het stikstofprobleem, de plasjes en uitwerpselen (minder erg, want in poep zit minder stikstof) van al die wilde dieren in die zo kwetsbare Natura 2000-gebieden logischerwijs ook een probleem moeten vormen.

Neem de Veluwe. Daar waren in 2019 10.000 wilde zwijnen, 4.600 edelherten en 1.100 damherten. Op basis van het gegeven dat een mens via de urine per dag alleen al ongeveer 11 gram stikstof uitscheidt (vooral als ureum, dat in de bodem direct wordt omgezet in ammoniak) komt Lugtenberg tot de schatting dat al die wilde dieren op de Veluwe per jaar meer dan 92.000 kilo stikstof uitpiesen en uitpoepen.

Foei. Dat mag helemaal niet!

Dit is overigens een conservatieve schatting: Lugtenberg rekende al die tienduizenden hazen, muizen, dassen, marters en eekhoorns niet mee. Ja, die zijn klein – maar ook kleine dieren hebben hun kleine behoeftes. Tienduizend maal een klein plasje is een grote plas. En dan hebben we het niet eens over de wolven, de ongekroonde koningen van onze natuur. Okay, dat zijn er maar een paar. Maar het zijn wel echte carnivoren (in eiwit zit veel stikstof) en dus zijn zij in de natuur piekbelasters.

Een menselijke piekbelaster met 60 hectare grond en 150 koeien mag, zelfs als hij zich op 24 kilometer afstand van een Natura 2000-gebied bevindt, maar maximaal 4,2 gram (60 maal 70 milligram) stikstof per jaar in de lucht brengen – iets wat overigens niet wordt gemeten, maar berekend met het Aeries-model. Ook Lugtenberg is daar geen fan van, mede omdat dit model geen rekening houdt met de wind die bij ons meestal uit het zuidwesten komt. De stikstof in het oosten, met veel veeteelt, zal vaak naar Duitsland verwaaien. Het computermodel overschat dus het stikstofprobleem in Nederland.

Nogmaals: een gemiddeld veeteeltbedrijf mag maar 4,2 gram stikstof per jaar uitscheiden, terwijl de Veluwe met al die prachtige wilde beesten meer dan 92.000 kilo genereert – pakweg 20 miljoen maal zoveel. Dat is vreemd. Een iets andere manier om hiernaar te kijken: we willen in Nederland veeteeltbedrijven uitkopen omdat die aan de natuurlijke stikstofuitstoot in een gebied als de Veluwe minder dan 0,00001 procent toevoegen. En daarvoor trekken we dan 24 miljard euro uit, per gezin ongeveer 4.000 euro.

Dat is raar.

EW

Een boer mag maar 4 gram uitscheiden, wilde dieren ruim 20 miljoen maal zoveel